

Peqquserluuteqartarnerup akiorniarnernani suliniutit qanoq nukittorsarneqarsinnaanerat pillugu UKA 2019-mi nassuiaammik innersuussutitalimmik agguasseqqullugit Naalakkersuisut peqquneqarnissaanik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Nassuiaammi aamma allaasereqquneqarput iluaqutissat ajoqutillu aamma aningaasatigut kingunissat inatsisitigullu tunngavissat, arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumik Peqquserlutsaaliuisussanik pilersitsisoqassasuuppat taamatullu aamma peqquserlutsaaliuisussat pillugit inatsisiliortoqassasuuppat, peqquserluuteqartarnerup akiornernani suliniutinik katersiviusussamik. (UKA2018/49)

(Inatsisartunut ilaasortaq Steen Lyngge, Demokraatit)

Immikkoortortamut arlaannaannulluunniit naammattumik attuumassuteqanngitsumut whistleblowerit pillugit misissuineq nooqqullugu Naalakkersuisut peqquneqarnissaanik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut (UKA2018/81)

(Inatsisartunut ilaasortaq Tillie Martinussen, Suleqatigiissitsisut)

Namminersorlutik Oqartussat ingerlatseqatigiiffiini whistleblowerit pillugit aaqqissuussinermik eqqusseqqullugit Naalakkersuisut peqquneqarnissaanik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut (UKA2018/140)

(Inatsisartunut ilaasortaq Steen Lyngge, Demokraatit)

Akissuteqaat

(Aningaasaqarnermut Nunanilu Avannarlerni suleqatigiinnermut Naalakkersuisoq)

Aalajangiiffigisassatut siunnersuutit saqqummiunneqartut, siunnersuutit siullermeerneqarneranni ataatsimoortillugit suliarineqassapput, taamaattumik siunnersuutit naalakkersuisoqarfinni suliaasaqarfisigut suliaasaqarfiit arlallit iluanniikkaluartut, Naalakkersuisut ataatsimoortumik akissuteqaateqarlutik.

Inatsisartunut ilaasortap Sten Lyngge, Demokraatit, siunnersuutigaa nassuiaammik, peqquserluttarnerit akiorneqarnissaanut suliniuteqarneq qanoq nukittorsarneqarsinnaanersoq siunnersuutinik imaqartumik suliaqartoqassasoq. Allassimavoq peqquserlunninnissamut immikkoortortamik pilersitsinissamut periarfissat aammalu peqquserlunninnissamut inatsimmik, peqquserlunnissap akiorniarnernanut suliniutinik ataatsimoortitsisumik saqqummiussinissaq, nassuiaammi tassani immikkut isummerfigineqassasoq.

Qujanartumik peqquserlunnernut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni immikkut ajornartorsiuteqartoqarnera malunnangilaq. Transparency International Greenland misissuinernik suliaqarpoq, nunatsinni peqquserluttoqarsinnaanerata aarlerinaateqarnera appassissoq tassani paasinarsisinneqarluni.

Oqaaseq peqquserlunneq pissutsinut arlalinnut annertuumik tunngassuteqarpoq. Transparency Internationalip assersuutigalugu peqquserlunneq nassuiarpaa tassaasoq: "nammineq iluaqutigisassamik oqartussap tatigineqarneranik atornerluineq". Kalaallisut oqaaseq

"peqquserlunneq" atorneqarpoq. Pinerluttulerinermut inatsimmi arlalinnik aalajangersagaqarpoq, pissutsinik taamaattunik maleruagassiiiviusunik, assersuutigalugu:

"§ 38. Akiliilluni peqquserlutsitsiniartutut eqqartuunneqassaaq kinaluunniit, taamatut iliorsinnaatitaanani inummut kalaallit, savalimmiormiut, qallunaat, nunat allamiut imaluunniit naalagaaffiit pisortaannik kiffartuussisumut atorfeqartitamulluunniit tunissuteqarnissaminik allatulluunniit iluaqutissiinissaminik neriorsuisoq imaluunniit neqerooruteqartoq, pineqartoq kiffartornerani arlaannik iliuuseqartinniarlugu iliuuseqanngitsoortinniarluguluunniit.

§ 48. Akiliutinik peqquserlutsitsiniutinik tigusaqarsimasutut eqqartuunneqassaaq kinaluunniit kalaallit, qallunaat, savalimmiormiut, nunani allamiut imaluunniit naalagaaffiit assigiinnngitsut pisortaanni kiffartorluni imaluunniit suliaqartitaalluni tunissummik allatulluunniit iluaqutissaasumik taamaaliortussaananani tunissutisisoq, tunineqaqqusoq imaluunniit neriorsoqqusoq.

§ 49. Pisortani oqartussaaitanik atornerluisutut eqqartuunneqassaaq kinaluunniit, pisortani kiffartuussilluni suliaqartitaalluniluunniit atorfimminik atornerluisoq, inuinnaat imaluunniit pisortat eqqortumik pisassarisaannik soqutigisaannilluunniit ajoqusiiniarluni.

§ 117. Eqqartuussisumut isumaqatigiisitsiniaasartumut akiliilluni peqquserlutsitsinermut eqqartuunneqassaaq kinaluunniit tunissummik imaluunniit allamik iluaqutissamik eqqartuussisutut isumaqatigiisitsiniartartutut Kalaallit Nunaanni, Savalimmiuni, Qallunaat Nunaanni imaluunniit nunami allami atorfilimmuut pisinnaatitaanani tunniussisoq, neriorsuisoq imaluunniit neqeroorfiginnittoq, pineqartoq taamatut atorfeqarnerani iliuuseqartinniarlugu imaluunniit iliuuseqanngitsoortinniarlugu. "

Peqquserlunnerit taamaattut taamaalillutik inatsisinik unioqqutitsisooreerput. Tassunga atatillugu eqqaasitsissutigineqassaaq inatsisinik atuutsitsinermut suliaqarfik suliaqarfiummat akisussaaffigilerlugu tiguneqarsimangitsoq, taamaattumik peqquserlunnginnissamut inatsimmik, pinerluuteqarsimasunut inatsisini aalajangersakkanik ilaatitsiviusumik akuersinissaq, maannakkut Inatsisartut aalajangiisinnaatitaaffiisa avataanniippoq.

Qanoq pisoqaraluarpalluunniit immikkut peqquserlunnginnissamut immikkoortortaq, suliasaminik suliarinnissinnaanissamut immikkut inatsimmi tunngavissaqarnissamik pisariaqartitsisussaavoq. Inatsimmi tunngavissamik taamaattumik suliaqarnermi, ilaatigut inatsisitigut isumannaatsuutitsinissap eqqarsaatigineqarnissaanut, aammalu inuit suliffeqarfiillu pillugit paasisutissanik suliarinninnissamut tunngasunik arlalinnik isumaliutersuuteqartoqartussaassaaq. Taamatuttaaq taamaattoqassappat oqartussat arlaat immikkoortortap suliaannut aamma isumalluutinik atuinermut nakkutilliisuussanersoq, isumaliutersuutigineqartariaqartussaassaaq.

Taamatuttaaq Naalagaaffiit Peqatigiit peqquserlunnernik akiuiniarnissamut nunani tamalaani isumaqatigiissutaata 31. oktober 2003-meersup, Danmarkip Kalaallit Nunaat pineqartunut ilaatinngu akuersimasaata imarisai, Kalaallit Nunaanni inatsimmi ilanngunneqarsinnaassanersut nalilersussallugu naleqqussinnaassaaq.

Immikkut peqquserlunninnissamat immikkoortortamik pilersitsineq qanoq pisoqaraluarpalluunniit naalagaaffimmi oqartussat suleqatigalugit pisussaassaaq, pingaartumik immikkoortorta q taamaattoq politiit misissuisarnissamik piginnaatinneqassappat.

Allassimasutut taamaalilluni qulaajaanermik suliaqarneq annertoorujussuusussaavoq, nunatsinni taamatullu nunani allani oqartussat ilaatinneqartussaallutik, aammalu siunnersuuteqartup piffissaliussatut allassimasaata iluani naammassineqarsinnaanaviarani.

Peqquserlunninnissamat immikkoortortamik arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumik pilersitsinissaq pillugu apeqqut siusinnerusukkut Steen Lyngemit, Atassut, § 37 naapertorlugu apeqquteqaammut 2018-141-mut Naalackersuisut akissuteqaataanni sammeneqareerpoq. Naalackersuisut akissuteqaammi taaneqartumi oqaatigaat, immikkut peqquserlunninnissamat immikkoortortamik isumalluutini atuffiusussamik pilersitsinissap isumaliutersuutiginnissanut tunngavissaqanngitsoq.

Taamaattoq imaangilaq peqquserluttarnerit akiorniarlugit suliniuteqarnerit pingaaruteqanngitsut Naalackersuisut isumaqartut. Naalackersuisut 2016-imi oktobarimi taamaalillutik qitiusumi allaffeqarfimmi immikkoortortanilu ataaniittuni sulisunut peqquserlunninnissamat politikimik aalajangersaapput. Naalackersuisut peqquserluttarnernut isumaanni pingaartinneqartoq tassaavoq akuersaannngilluinnarnissaq, oqaatigineqarlutik:

- Inuttut soqutigisatta aamma Naalackersuisut soqutigisaasa akornanni soqutigisatigut akerleriinnerit pinngitsoortikkusuppavut.
- Akiliilluni peqquserlutsitsinerit suulluunniit akueriniangilagut.
- Namminerisamik siunertat atorlugit pisortani atorfeqarnerput atornerlunneratigut imaluunniit pissaanermik imaluunniit qunusaarinerit atornerisigut inunnik, ingerlatseqatigiiffinnit imaluunniit suleqatigiiffinnik sunniiniangilagut.
- Oqartussatut suliarinninnitsinni sunniisunik imaluunniit sunniiniarnertut isigineqarsinnaasunik, toqqaannartumik toqqaannangitsumilluunniit, tunisissutini imaluunniit allanik iluaqutissanik tigussissangilagut.
- Sulianik suliarinninnermut, atorfinitsitsinnermut, pisinnermut, ikiuinnermut, kiffartuussinnermut allannulluunniit atasunik uatsinnut atatillugu inunnik salliutitsissangilagut.
- Peqquserlunnerit imaluunniit peqquserlunnerit suulluunniit nalunaarutigissavavut.

Aatsitassanut suliaqqarfimmut tunngatillugu 2015-imi martsimi immikkut peqquserlunninnissamat politikimik aalajangersaasoqarpoq, immikkoortuni ataasiakkaani Namminersorlutik Oqartussani peqquserlunninnissamat politikimit nalinginnaasumit annertunerulaartumik ingerlaqqiffiusumik.

Kiisalu Naalackersuisut maluginiarpaat nassuiaammi taaneqartutut aamma iluaqutaasumik nalilerneqarsinnaasoq, suliffiit iluanni nakkutilliinerit atuutereersut allaffissornermilu malittarisassat naammaginartigisumik pisortat pigisannik atornerluinnermut peqquserlunnernullu naammattumik illersuutaanersut.

Aalajangiiffigisassatut siunnersuut Inatsisartuni akuersissutigineqassappat 2010-mi ukiukkut ataatsimiinnerup ingerlanerani Naalackersuisut nassuiaammik taamaattumik saqqummiussaqaarsinnaassapput.

Taamaattumik Naalakkersuisut qulaani pineqartunut paasinnillutik aalajangiiffigisassatut siunnersuut akuerineqassasoq inassutigaa.

Inatsisartunut ilaasortaq Tillie Martinussen, Suleqatigiissitsisut, siunnersuuteqarpoq, whistleblowerini misissuisarnerit naammattumik immikkoortortamat arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumut inisseqqullugit Naalakkersuisut peqquneqassasut.

Aallarniutigalugu oqaatigineqassaaq Naalakkersuisuni politikikkut akisussaaffeqarfiit agguagaanerat Naalakkersuisut Siulittaasuani, Inatsisartut aamma Naalakkersuisut pillugit Inatsisartut inatsisaanni § 23, imm. 1-imut naapertuuttumik, aalajangerneqartarmat. Naalakkersuisuni susassaarfiit qanoq agguarneqassanersut, Naalakkersuisut Siulittaasuata sukkulluunniit nammineerluni aalajangertussaavaa. Tassani Naalakkersuisut Siulittaasuata kisermaassisussaataitanera pineqarpoq.

Taamaattoq inatsimmi maleruagassanik, assersuutigalugu ingerlatsivimmi oqartussamat aalajangersimasumut aalajangiisnaatitaanermik inissiisunik imaluunniit Naalakkersuisunit oqartussamat imaluunniit aalajangiisartumut il. il. aalajangersimasumut ilitsersuisinnaanermik mattussisunik aalajangersaasoqarsinnaanera, aalajangersakkami mattunneqanngilaq.

Whistleblowerimik aqqissuussineq ullumikkut Aningaasaqarnermut Sulisoqarnermullu Aqutsisoqarfimmi Naalakkersuisut Kukkunersuiisoqarfiata ataani immikkoortortatut arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsutut inissisimavoq. Naalakkersuisut Kukkunersuiisoqarfia ilaatigut Namminersorlutik Oqartussat aningaasaqarnikkut ingerlatsinerannut atatillugu aningaasaqarnikkut peqquserlunniarsarinernik pitsaaliuinissamat paasinarsisitsinissamillu akisussaasuupput. Maannakkut Naalakkersuisut Kukkunersuiisoqarfiata namminersorlutik akisussaassuseqarlutillu suliassanik sularinnittanera qularutigineqarsimanngilaq. Nunap karsianut kukkunersuiisoq Deloitte Nunap Karsiata naatsorsuutaannut oqaaseqaateqarnermini aamma tamanna pillugu oqaaseqaateqarsimanngilaq.

2017-imi novembarimi Naalakkersuisut whistleblowerimik aqqissuussinerup naliliiffigineqarnera Inatsisartunut agguappaat. Ataatsimut isigalugu naliliinermi oqaatigineqarpoq aqqissuussineq taamaalluni naapertuuttumik ingerlasoq, tassani saaffiginnittut ikittuaraaneranni aqqissuussinerup aqqissugaanera pillugu ersarissumik inerniliussinissaq ajornakusoormat. Naliliinermi ataatsimit isigalugu inerniliunneqarpoq, maannakkut ilusililineq aammalu malittarisassat aalajangersagaasut atuutsiinnarneqarsinnaasut.

Naliliinermi pingaarnertigut suliat 7-it whistleblowerinut immikkoortortap 2015-imiilli sularisimasai, nassuiarneqarput. Taamatut nassuiaaneq, akuusut kinaassusaannik isertuussinissap qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu pingaarnertiguinnaq pisimavoq. Erseqqissarneqassaaq suliassani 7-ini taakkunani inatsisinik unioqqutitsisoqarsimaneranik paasinarsisitsisoqarsimanngilaq. Kisiannili saaffiginnissutit arlallit sullivimmi aqqiagiinngissutaasunut iluarsineqanngitsunut tunngassuteqartut paasinarsisimalluni.

Siunnersuuteqartup siunnersuummut tunngavilersuutini oqaatigaa, whistleblowerimik aqqissuussinermut tunngatillugu Naalakkersuisut Kukkunersuiisuisa suliassaata taamaallaat tassaasoq, nalunaarutiginninnerit tiguneqartut pillugit paasissutissanik Naalakkersuiisoqarfimmi

pisortaanermut suliassaqarfimmi akisussaasuusumut ingerlatitseqqinissaq, tamatuma kingorna Naalackersuisoqarfimmi pisortaanerup suliassaqarfimmut akisussaasuusup, misissuinermik aallartitsinissaq, isumaginninnissaq naammassinninnissarlu akisussaaffigalugu. Tamanna tamakkiisumik saqqummiinerunnigilaq. Taamaalilluni suliameerit suliameerit, suliameerit pineqartut apeqqutaallutik, naapertuunnerpaamik periaaseqarnissaq ataasiakkaatigut isummerfigineqartarpoq.

Naalackersuisoqarfimmi pisortaanermut tunngatillugu inatsisinik unioqqutitsisunik pisoqarsinnaanera pillugu nalunaarutiginninneq taamaalilluni Naalackersuisoqarfimmi pisortaanermut tassunga suliassanngorlugu saqqummiunneqartussaannigilaq. Tamatumunnga taarsiullugu taamatut nalunaarutiginninneq Naalackersuisut Siulittaasuata Naalackersuisoqarfiani Naalackersuisoqarfimmi pisortaanermut imaluunniit Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfimmi pisortaanermut saqqummiunneqartussaavoq.

Naliliinermit 2017-imeersumi, ukiualuit qaangiuppata nutaamik naliliisoqarsinnaasoq siunnerfigineqarpoq. Tamatuma kingorna Naalackersuisut suliameerit allatut naliliinissaannik tunngavissaqalersitsisumik pisoqarsimannigilaq. Naalackersuisut isumaqarput aaqqissuussineq ingerlalluortoq.

Tamanna tunngavigalugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut itigartinneqassasoq, Naalackersuisut inassutigaa.

Kiisalu whistleblowerimik aaqqissuussinermit, aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffinnut Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartunut tunngatitamik atuutsitsilernissaq sulissutigeqqullugu Naalackersuisut peqquneqassasut, Inatsisartunut ilaasortap Steen Lyngep, Demokraatit, aalajangiiffigisassatut siunnersuummi siunnersuutigaa.

Whistleblowerimik aaqqissuussineq atuutsinneqartoq, taamaallaat qitiusumi allaffeqarfimmut tunngassuteqartoq, taamaalillunilu aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffinnut Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartunut tunngassuteqarani, siunnersuuteqartup innersuussutigaa.

Immikkoortoq taanna immikkut siunertaralugu, peqquserlunnernik assigisaannillu inatsisinik unioqqutitsisunik pisoqarnissaanik pitsaaliuisussanik, suliffiup iluani malittarisassanik isumaliutersuuteqarnissamik, Naalackersuisut ingerlatseqatigiiffinni siulersuisut kaammattorusussinnaavai. Aamma oqaatigineqarsinnaavoq ingerlatseqatigiiffiit aalajangersimasut nammineerlutik whistleblowerimik aaqqissuussinermit atuutsitsilersimmata. Tassani assersuutigalugu pineqarpoq Air Greenland A/S.

Taamaattoq ingerlatseqatigiiffinnut inatsit malillugu politikkimut attuumassuteqanngitsumik ingerlatsinissamut tunngaviusoq nalinginnaasoq innersuussutigalugu, ingerlatseqatigiiffiit aqutsinerannut akuliunnissaq, imaluunniit aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffinnut Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartunut immikkuullarissumik aaqqissuussinermit taamaattumik pilersitsisoqassasoq aalajangersimasumik piumasaqaateqarnissaq, naleqquttut Naalackersuisut isiginngilaat.

Assigiimmik iluaqutissarsititsinissaq pillugu tunngaviusumik tunngaviusut aallaavigalugit Naalackersuisut sulipput. Tamanna paasineqassaaq, aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffiup

Namminersorlutik Oqartussanit pigineqarnera, assersuutigalugu aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffinnut namminersortunit pigineqartunut sanilliullugu, ajoqutissartaassanngilaq imaluunniit iluaqutissartaassanani. Aallaaviuvoq, Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartuunerup, immikkut ittunik piumasaqaateqarnernik, atugarissaarnerunernik, iluaqutissartaqarnernik imaluunniit pisinnaatitaaffeqarnernik atugaqarfiunnginnissaa.

Taamatut suliniuteqarnissaq pillugu aalajangiinissaq, aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffinnut ataasiakkaanut aammalu suliassaqarfimmut ingerlatseqatigiiffiup suliqaarfigisaanut ilisimanninnertik aallaavigalugu iliussissat suut naleqqunnerunersut naliliinissamut, pisortat akisussaaffeqarfiinut aalajangiisinnaatitaaffiinullu ilaasutut Naalakkersuisut isigaat. Taamatuttaaq erseqqissarneqassaaq, aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffinnut Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartunut tunngatillugu, siunertat, angissusaat pisinnaasaqarnerallu il.il. annertuumik assigiinngitsuummata.

Tamanna tunngavigalugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut itigartinneqassasoq, Naalakkersuisut inassutigaat.